

ruim 1 000 Timorezen behoord, bij elkaar ca. 25 000 inheemsens. Dat totaalcijfer is in de Japanse invasiemaanden dus iets lager geweest en wij weten niet hoe toen de verdeling naar de verschillende landaarden was. Er zijn overigens zeker niet ruim 23 000 inheemse militairen in Japanse handen gevallen: zowel in de Buitengewesten als op Java zijn na de landingen van de Japanners vele inheemsens gedeserteerd – hoevelen krijgsgevangenen werden gemaakt, is niet bekend. Van die krijgsgevangenen zijn de Javanen en Soendanezen spoedig vrijgelaten, maar de Japanners hebben aanvankelijk de meeste Menadonezen, Ambonnezen en Timorezen vastgehouden. Hierbij merken wij nog op dat de Japanners vrij spoedig een scheiding hebben aangebracht tussen de Europeanen (Nederlanders en Indische Nederlanders) en de inheemsens onder de krijgsgevangenen en in Bandoeng bovendien tussen de Nederlanders en Indische Nederlanders onder hen. Wij laten nu verder in deze inleiding de inheemsens terzijde – later in dit hoofdstuk komen wij op hen terug.

De meeste Nederlandse en Indische Nederlandse krijgsgevangenen zijn niet op de eilanden gebleven waar zij zich in de invasiemaanden bevonden. Dat is wèl het geval geweest op Borneo maar van de overige eilanden zijn de meeste krijgsgevangenen naar elders gedeporteerd.

Op heel Borneo, Brits-Borneo dus inbegrepen, hebben de Japanners volgens hun eigen gegevens¹ ca. 4 500 krijgsgevangenen gemaakt, en van hen zijn in '42 2 067 (militairen van het Knil, Britse en Brits-Indische militairen) naar Brits-Borneo overgebracht; dit gebied stond namelijk onder bestuur van het Japanse leger en de Japanse marine had aan dat leger toegezegd dat het alle krijgsgevangenen aan het leger zou overdragen – die toezegging is de marine ook wat Borneo betreft slechts gedeeltelijk nagekomen: zij heeft er op 'haar' deel ca. 700 Knil-krijgsgevangenen vastgehouden.

¹ Die gegevens zijn pas in '82 gepubliceerd door de Japanner S. Adatsji in no. 45 van de *Studies of Cultural and Social Sciences*, uitgegeven door de *National Defense Academy* te Jokohama. Adatsji's studie heeft als ondertitel: *'A brief history of Japanese practices on treatment of Allied war victims during the Second World War'* ('Een beknopte geschiedenis van de Japanse praktijken bij de behandeling van Geallieerde oorlogsslachtoffers gedurende de Tweede Wereldoorlog') en de kenmerkende formulering van de titel is: *'Unprepared regrettable events'* – 'Onvoorbereide' (bedoeld zal wel zijn: 'Onopzettelijke') 'betreurenswaardige gebeurtenissen'. De strekking van deze studie is dat op de bedoelingen van Japans machthebbers niets aan te merken viel, maar dat in de praktijk alles misliep. Voor dat laatste wordt een zekere verantwoordelijkheid aangevaard. Gezegd wordt: 'De praktijken waarbij vele militairen door Japan mishandeld zijn, hebben in de Japanse geest een aanzienlijk litteken achtergelaten'.